

<http://www.onvoltooidverleden.nl/index.php?id=394>

OnVoltooid Verleden,

Nieuwsbrief voor de geschiedenis van sociale bewegingen

De liederen en andere verwijzingen staan op de website

Martine van Leeuwen en Anne Petterson

Drie akkoorden en loeiende Sirenes een interview met Karin Hoogeveen en Els Veenis

De bekendste zingende feministe in Nederland is waarschijnlijk [Coby Schreijer](#). Met liederen als *Wilde haren* en *Er is een land waar vrouwen willen wonen* luisterde zij in de jaren zeventig en tachtig menig bijeenkomst van de vrouwenbeweging op. In 1977 bundelde Coby een aantal van haar teksten in [Sanseveria, een liedboek voor de vrouwenbeweging](#). Hoewel de gestencilde vellen gretig aftrek vonden, meenden sommige feministes dat die liedjes toch wel wat pittiger konden. Zo zag een jaar later het Leidse vrouwenkoor *De Sirenes* het licht. Soms ietwat choquerend, maar altijd met veel humor brachten zij een ander geluid. In 1982 verschenen hun populairste liedjes op lp, vanaf nu integraal te beluisteren via de website van *Onvoltooid Verleden*. Een gesprek met Karin Hoogeveen en Els Veenis, twee Sirenes van het eerste uur.

Poster voor presentatie in Het Volkshuis, 24 april 1982

‘Wat stom zeg, een vrouwenkoor’

De oprichting van *De Sirenes* vond plaats in de aanloop naar Internationale Vrouwendag op 8 maart 1978, dat jaar voor het eerst erkend als officiële feestdag. Els en Karin woonden in een bouwvallig pand in Leiden, samen met studenten en werkende jongeren. Els: ‘Volgens mij was het Doortje, die had een poster opgehangen: ik wil een vrouwenkoor beginnen. Toen dacht ik: wat stom zeg, een vrouwenkoor, daar ga ik nooit bij.’ Tot de gitariste uitviel en Els, ‘met mijn drie akkoorden’, zich plots op het podium bevond. Els: ‘We waren een gemêleerd gezelschap, sommigen studeerden nog, anderen hadden een baan of waren op zoek naar werk. De opleidingen liepen van huishoudschool tot universiteit’

Hoewel ieder lid van De Sirenes linkse sympathieën koesterde, werd van politieke voorkeuren of partijlidmaatschap geen belangrijke kwestie gemaakt. Het was vooral het plezier in het zingen dat de vrouwen bond. De naam van de groep verwees volgens het tekstboekje dan ook niet alleen naar ‘de liefvallige dames uit de Griekse mythologie die, op een rots gezeten, door hun prachtige gezang zeelieden op de klippen lieten lopen,’ maar ook gewoon naar ‘loeiende sirenes, want we zingen nogal hard.’ Els herinnert zich hoe ze altijd op zondagavond in het LVC gingen oefenen: ‘Ik kwam dan af en toe met hoofdpijn thuis, chaotische schreeuwijven! Dat hoort ook bij emancipatie, dat je je eigen stem moet vinden.’

Een eerste optreden: de opening van boekhandel Gaia in 1978

Help jezelf, meid!

De basis van De Sirenes lag in Leiden. Els was via de *PSP* en *Wij Vrouwen Eisen* al langer actief in de lokale linkse vrouwenbeweging; Karin was aanwezig bij een optreden tijdens de opening van vrouwenboekhandel *Gaia* in de Narmstraat en is er via Els toen ‘zo ingerold’. Die gang van zaken bleek kenmerkend voor de samenstelling van de groep: de vrouwen leerden elkaar via-via kennen en goed kunnen zingen was wel het laatste criterium waarop werd geselecteerd. Hoewel de samenstelling en de omvang van de groep gedurende haar bestaan nog weleens wisselde; is op de plaat volgens het tekstboekje een dan sinds twee jaar ‘vrij stabiele groep van zestien vrouwen’ te horen.

Coby Schreijer zingt op abortus-demonstratie van 24 april 1976

Tijdens hun eerste optredens zongen De Sirenes vooral liedjes uit de *Sansevieria*. Het grootste probleem met de bundel van Coby Schreijer vormden volgens Karin en Els echter de ‘tuttige teksten’. Op een gegeven moment begon Els dan ook met het zelf schrijven van liedjes. Karin: ‘Vanaf toen zijn De Sirenes volgens mij ook zo populair geworden.’ Over de onderwerpen van de liedjes werd nooit lang nagedacht. Het was de tijd van ‘het persoonlijke is politiek’, en de persoonlijke ervaringen van De Sirenes stonden in de teksten centraal. Els: ‘Enkelen van ons hadden wel een baan, maar de meesten studeerden of waren werkloos. Wel vonden we dat vrouwen economisch zelfstandig moesten zijn, maar

wat dat precies voor onszelf betekende? De arbeidskwestie stond ver van ons af. De meeste liedjes hadden met seksualiteit te maken.’

De Sirenes: Karin Hoogeveen staat vijfde van links, Els Veenis zit geheel rechts

Volgens beiden was het succes van De Sirenes vooral te danken aan de grappige teksten, de ongegeneerde zang en de lol die de groep in de optredens had. Els: ‘Er was weinig feministisch wat heel leuk was, dat was een gat in de markt. Je had in Leiden wel het Vrouwenorkest, maar dat was heel serieus, met ook heel echte muziek. Het strijdlid van Marianne, al die socialistische stukken. En wij waren toch grappig, juist die vieze woorden, daar deden we het ook wel om.’ Karin: ‘Wij lachten veel met elkaar en volgens mij straalde dat er ook wel vanaf. Dus daarom ben ik altijd zo boos als er nu gezegd wordt “die chagrijnige feministes uit de jaren tachtig”, wat een onzin zeg!’ Het Vrouwenorkest toonde in de optredens meer engagement met politieke kwesties. Els: ‘Wij hadden gewoon heel veel engagement met onze eigen seksualiteit geloof ik.’

De teksten waren zeker ook choquerend bedoeld. Karin: 'Help Jezelf bijvoorbeeld, dat ontspoorde helemaal. We begonnen nog netjes, met een gang naar de gynaecoloog, maar vervolgens...' In het tekstboekje is dit lied terug te vinden onder de titel Speculum, geschreven in 1980 voor de viering van Internationale Vrouwendag. De tekst verhaalt over een confronterend doktersbezoek ('Ontspan u wat / Doe niet zo kuis / Het koude staal / Gleeed langzaam / In mijn kruis'), wat leidt tot de goede raad: help jezelf, meid!

Ik las toen in
Anja Meulenbelt
En Hannemieke had het me
Ook verteld
Je baarmoedermond
Kun je zelf ook zien
En 't is dan veel leuker
Bovendien

Ik kijk nu elke dag
In mijn kut
En toont het niet zo goed
Nou, dan denk ik gut
't Zou kunnen dat
De zuurgraad wat hoger moet
Een likje yoghurt
Doet het altijd goed

Hoewel alle teksten door de nodige zelfspot wat luchtiger gemaakt werden, was 'het persoonlijk' natuurlijk óók een vorm van engagement. Karin: 'Het was natuurlijk niet dat we het nou alleen zo leuk vonden om over onze eigen seksualiteit te zingen. Je wilt er natuurlijk wel iets mee, dat vrouwen die daar naar luisteren er ook over na gaan denken.'

Publiekslievelingen

De combinatie van humoristische teksten en strijd lust bleek een groot succes. De Sirenes waren in het hele land te zien in Vrouwenhuizen, bij COC's, in buurthuizen en op Vrouwenfestivals. Els: 'In Rotterdam hadden we altijd het meeste succes, dat vonden ze lekker ordi, en die vrouwen kwamen dan helemaal los. Maar daar waren dan geen mannen bij.' Karin: 'Maar we kwamen ook in Hillegom, dat waren dan wel nettere vrouwen, meer D66-types.'

Het publiek, en dan met name de aanwezige mannen, waren vaak verrast dat het optreden zo humoristisch was. De optredens van de Sirenes waren populair en de agenda was voor sommige periodes wel maanden van tevoren volgeboekt. Soms trad de groep wel drie keer per week op. Veel geld werd er niet mee verdiend: 'Als we wisten dat de mensen weinig geld hadden, dan vroegen we alleen maar reiskosten, we hoefden er niet aan te verdienen,' aldus Els. Wat overbleef werd geïnvesteerd in de vrouwenbeweging.

Behalve optredens in buurthuizen en op festivals gaven de Sirenes soms ook optredens bij meer politieke aangelegenheden, bijvoorbeeld bij de bezetting van het faculteitsgebouw in Leiden. Of bij de vrouwenstaking in 1981 die werd georganiseerd door *Wij Vrouwen Eisen* en waarbij De Sirenes ook betrokken waren. Els herinnert zich: 'Dat was rond de aanneming van de Abortuswet. Ik had een lied gemaakt 30 maart vrouwenstaking, wij tegen de abortuswet. De Sirenes zongen in een collegezaal van de Leidse Universiteit terwijl het lied op een schoolbord stond geschreven.'

Optreden tijdens Vrouwenstaking 30 maart 1981

Het repertoire werd wel aangepast aan de gelegenheid. Zo deden sommige dorpen een verzoek om toch maar niet het lied over menstruatie te zingen: 'Dan werden we gebeld om een afspraak te maken voor optredens, en dan werd heel vaak gezegd: maar niet dat lied over bloed.' Sommige liedjes raakten langzamerhand bekend bij het publiek. De liedjes *Handjes boven de dekens* en *Monoseksueel* waren echter publiekslievelingen die veel mensen mee konden zingen. Deze liedjes belandden ook op de plaat.

Reacties: een powerpot

Achteraf denken Karin en Els dat De Sirenes aansprekend werden gevonden omdat ze geen seksistische liedjes zongen maar gewoon een groep sterke vrouwen waren die met aanstekelijk plezier op het podium stond. De reacties van het publiek waren in ieder geval altijd spontaan en direct. Soms liepen er wel eens mensen weg tijdens een optreden. Bijvoorbeeld bij het lied over menstruatie. Opvallend genoeg waren het daarbij vooral vrouwen die de expliciete teksten te ver vonden gaan. Een andere memorabele reactie uit het publiek was een man die het podium bestormde en riep "Ik weiger naar deze lesbische wijven te luisteren." Els en Karin herinneren zich: 'En die moest dan van het podium worden gesleurd. En ik weet nog wel, Jeanette, dat was echt zo'n powerpot, die riep: hé wat moet jij, wat moet jij.'

De Sirenes tijdens de Wij Vrouwen Eisen-manifestatie, 27 september 1980

Sommigen koorleden vielen tijdens de optredens meer op dan anderen. Els: 'Doortje trok veel aandacht, met dat enorme haar, Ans lachte heel hard en had een heel goeie mimiek, en Jose ook.' Karin bevestigt dit: 'Ans en Doortje waren denk ik wel favoriet bij het publiek. Zij hadden daar echt plezier in. Ik vond het wel leuk om op te treden hoor, maar ik hoefde nou niet per se alle aandacht.'

Naast optredens voor publiek werden De Sirenes ook uitgenodigd voor het feministische televisieprogramma *Kijk haar*. Dit optreden leidde tot bekendheid bij een breder publiek.

Karin: 'We zijn een keer op tv geweest, bij *Kijk haar*. Ik weet niet of mijn moeder gekeken heeft, ze zei er in elk geval niets over. Ze schaamde zich er volgens mij voor, vooral omdat we in die tijd heel actief in de kerk waren. De zondag daarop, na de kerkdienst, kwam er een vrouw van de kerk naar me toe en die zei: "ik heb je op tv gezien: leuk hoor!" Dat was grappig.' De inhoud van het tv-optreden was volgens Els wel enigszins aangepast: 'Dat was wel ons netste liedje hoor, *Blauwe ogen, blonde haren*. Mijn ouders vonden het hartstikke leuk. Mijn moeder zei: jullie kunnen het zo goed zeggen.' Karin: 'Mijn moeder was in die tijd actief in de Vrouwenvredesbeweging, en als ik het er nu met haar over heb, zegt ze: "We wilden wel hetzelfde, alleen jullie zeiden het anders." Ze had vooral moeite met vieze woorden. En daar was zij niet de enige in hoor!'

De plaat

Op een gegeven moment werd er steeds vaker aan De Sirenes gevraagd waarom ze geen eigen plaat hadden. Daarom besloot de groep een lp op te nemen. Karin: 'Het kostte een hoop geld, zo'n studio huren. Dus we wilden dat verzekeren, stel dat het niet doorging. Ik ging naar de V&D, en die jongen die had geen idee of dat kon. Toen ging hij bellen, zo'n broekie, en ik hoor het 'm nog zeggen: "Ik heb hier een meisje en die wil een plaatje maken met een paar andere meisjes." Dat was toen nog heel gewoon, dat seksistische.'

De Sirenes vormden een groep waarin geen onderscheid werd gemaakt tussen de verschillende zangeressen. Op de plaat stond zelfs niet vermeld wie de liedjes had geschreven. Els: 'We hadden een hekel aan divagedrag.' Volgens het tekstboekje zijn alle stemmen op de plaat 'Alt'. Els: 'Hoe vrouwen praatten en hoe ze zongen, dat vonden wij ook – ja, dat woord gebruikten we nog niet – een constructie, maar we vonden het stom.' De Sirenes gingen soms ook expres heel hoog zingen. Karin: 'Dat was een reactie op al die feministische vrouwen hebben een hormonenprobleem, het zijn halve mannen.'

De plaat is opgenomen in januari 1982 in Studio Spitsbergen (Zuidbroek, Groningen) en uitgegeven in eigen beheer, in samenwerking met Stichting Famke (Leeuwarden). *Onvoltooid Verleden* heeft van De Sirenes toestemming verkregen alle nummers in gedigitaliseerde vorm op haar website aan te bieden. De teksten zijn te lezen in het tekstboekje dat bij de plaat is verschenen. Een scan hiervan is als pdf [hier](#) op te halen van onze website. Van een "reünie" van *De Sirenes* uit 2010 zijn opnames gemaakt. Die opnames zijn [hier](#) te vinden.

De plaat

Tijdens de opnames van de plaat bestonden *De Sirenes* uit (in volgorde van vermelding op de lp): Els Veenis, Virga Lipman, Karin Hoogeveen, Ans Molenkamp, Eva van de Berg, José Uytendaal, Doortje Naafs, Carla Naafs, Frances Kaiser, Nelke Henkelman, Janneke Wesselius, Liesbeth van Rossum, Ineke Barnhard, Tineke de Ruiter, Marian Nekeman en Ursula Wagner.

Kant 1

nummer 1: [Monoseksueel](#) (4:07)

nummer 2: [Help jezelf](#) (5:05)

nummer 3: [Potpoerri](#) (2:32)

nummer 4: [Eenzaam](#) (4:00)

nummer 5: [Handjes](#) (3:57)

Kant 2

nummer 6: [Liedje voor Ellen](#) (3:48)

nummer 7: [Zoenen](#) (2:31)

nummer 8: [Blauwe Ogen](#) (1:54)

nummer 9: [Saboteer](#) (3:06)

nummer 10: [Gymnastiek](#) (2:37)

nummer 11: [Anna Blaman](#) (2:16)

Totaal: 35:50.